ภาพสะท้อนสังคมของยุโรปในจดหมายเหตุลาลูแบร์

Reflection of European society in La Loubère Archives

สุภาพร คงศิริรัตน์[1] / พยุง ซีดาร์[2]

Supaporn Kongsirirat[1] / Payung Cedar[2]

[1]ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก 65000, ประเทศไทย

[1]Department of Thai language Faculty of Humanities Naresuan University Phitsanulok 65000, Thailand

[2]ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก 65000, ประเทศไทย

[2]Department of English Faculty of Humanities Naresuan University Phitsanulok 65000, Thailand

Email: supapornk7@yahoo.com ; payungp@nu.ac.th

Received: March 7, 2022
Revised: April 30, 2023
Accepted: June 6, 2023

Abstract

This research was a qualitative study aimed at examining the social image of 17th-century Europe as reflected in the translated version of the archives by Simon de la Loubère, which was translated by Sant T. Komolbutra. The study uncovered that the archives reflected the image of European society and the characteristics of Europeans in the 17th century in seven aspects. These included the fact that Europeans were scholars and that European society placed significant importance on mathematics, mechanics, cartography, astronomy, calendar-making, and education within the school system. Furthermore, the European society made remarkable progress in medical science and various other fields, partly due to the development of knowledge from ancient Greece and Rome, and partly owing to the scholarly inclination of Europeans. All of these factors contributed to the substantial advancement of European society during the 17th century.

Key words: social image, European Society, 17th century, La Loubère archives

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสังคมของยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ที่สะท้อนจากหนังสือจดหมายเหตุลาลูแบร์ฉบับแปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร ผลการศึกษาพบว่าจดหมายเหตุลาลูแบร์สะท้อนภาพของสังคมและลักษณะของชาวยุโรปในศตวรรษที่ 17 ใน 7 ด้าน ได้แก่ ชาวยุโรปเป็นนักวิชาการ สังคมยุโรปให้ความสำคัญกับวิชาเรขาคณิตและวิชากลศาสตร์ การทำแผนที่วิชาดาราศาสตร์ การทำปฏิทิน และการศึกษาในระบบโรงเรียน สังคมยุโรปมีความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ การที่สังคมยุโรปมีความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาการต่าง ๆ ส่วนหนึ่งมาจากการนำความรู้ศิลปวิทยาการของกรีกและโรมันโบราณมาพัฒนาต่อยอดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ อีกส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่ชาวยุโรปเป็นนักวิชาการ ส่งผลให้สังคมยุโรปในศตวรรษที่ 17 มีความเจริญก้าวหน้า

คำสำคัญ: ภาพสะท้อนสังคม สังคมยุโรป คริสต์ศตวรรษที่ 17 จดหมายเหตุลาลูแบร์

บทนำ

วรรณกรรมเป็นเครื่องมือสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์อย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ผู้เขียนย่อมแสดงทัศนะของตนผ่านวรรณกรรม ทั้งนี้เนื่องจากวรรณกรรมเป็นผลผลิตของมนุษย์ที่สื่อสารออกมาสู่สังคม ในขณะเดียวกันมนุษย์ซึ่งเป็นผู้สร้างวรรณกรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมด้วย สังคมจึงมีอิทธิพลต่อผู้สร้างวรรณกรรมด้วยเช่นกัน วรรณกรรมกับสังคมจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน (Boonkhachorn, 1980, pp. 6 - 10) ดังที่ Nakwatchara (1978,pp.13-17, as cite in Ueangsae, 2017,p 9) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับวรรณกรรมกับสังคมว่า “แม้นักเขียนจะเลือกนำเฉพาะประสบการณ์หรือบางเสี้ยวของเหตุการณ์ในสังคมมาใช้เป็นข้อมูลและประเด็นในงานเขียนโดยผ่านมุมมองของตนเองก็ตาม แต่วรรณกรรมก็ยังมีภาพสะท้อนสังคมยุคสมัยนั้น ๆ ออกมาจากวรรณกรรมด้วย”

บันทึกการเดินทาง หรือจดหมายเหตุการเดินทาง เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งจัดอยู่ในวรรณกรรมการเดินทาง (Travel writing) ด้วยเนื้อหาเป็นการบันทึกเรื่องราวและประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้ประสบพบเห็นตลอดการเดินทาง โดยนัยนี้วรรณกรรมการเดินจึงสะท้อนภาพสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ รวมทั้งทัศนะซึ่งเป็นตัวตนของผู้เขียนผ่านเรื่องราวที่ผู้เขียนนำเสนอด้วยเช่นกัน ไม่ว่าผู้เขียนจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม

หนังสือจดหมายเหตุลาลูแบร์เป็นบันทึกการเดินทางของ มองสิเออร์ เดอ ลา ลูแบร์ เอกอัครราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่เดินทางมาเจริญพระราชไมตรีกับกรุงสยามปลายรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ลาลูแบร์ออกเดินทางจากท่าเรือเมืองเบรสต์ เมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ.1687 (พ.ศ. 2230) มาทอดสมอที่กรุงสยาม เมื่อวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1687 (พ.ศ. 2230) และเดินทางกลับเมื่อวันที่ 3 มกราคม ค.ศ. 1688 (พ.ศ. 2231) รวมระยะเวลาที่อยู่ในสยามทั้งสิ้น 3 เดือน 6 วัน (Komonbutra, 2005,p.15) เรื่องราวที่ลาลูแบร์นำเสนอผ่านบันทึกการเดินทาง นอกจากจะฉายให้เห็นภาพของกรุงศรีอยุธยาสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้อย่างละเอียดแล้ว ยังสะท้อนภาพสังคมของชาติยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ผ่านทัศนะของลาลูแบร์ได้อีกด้วย ดังที่ Setthakanon (as cite in Komonbutra, 2005,p. a) ได้กล่าวถึงจดหมายเหตุของลาลูแบร์ว่า “ข้อมูลที่ปรากฏในจดหมายเหตุลาลูแบร์นับว่า

มีประโยชน์ไม่น้อยทั้งในส่วนข้อมูลที่เกี่ยวกับสยามโดยตรงและข้อมูลเกี่ยวกับความคิดของลาลูแบร์ซึ่งเป็นชาวยุโรปในสมัยนั้น" นอกจากนี้การที่ลาลูแบร์มีชีวิตอยู่ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นสมัยที่ประเทศฝรั่งเศสเป็นผู้นำที่มีบทบาทโดดเด่นในยุโรปขณะนั้น จดหมายเหตุลาลูแบร์จะช่วยให้เห็นภาพของสังคมยุโรปในสมัยนั้นได้อีกด้วย ดังที่ Lauhabandhu (2011, p. 194) ได้กล่าวว่า "ในศตวรรษที่ 17 โปรตุเกสซึ่งเป็นชาติแรกที่บุกเบิกการค้าทางทะเลกับตะวันออก และประเทศสเปนที่เคยเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของยุโรปได้เสื่อมอำนาจลง อังกฤษกับฝรั่งเศสได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทโดดเด่นแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝรั่งเศสได้กลายเป็นประเทศผู้นำของยุโรป (European Hegemony) ในด้านต่าง ๆ" ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาพสะท้อนของสังคมยุโรปจากจดหมายเหตุลาลูแบร์ ฉบับแปลจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสโดย สันต์ ท. โกมลบุตร เพราะนอกจะทำให้เห็นทัศนะและภาพสังคมของยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ได้ชัดเจนขึ้นแล้ว ยังทำให้เข้าใจความคิดของชาวยุโรปว่าเหตุใดจึงมองสยามในลักษณะที่แตกต่างกับตน

นิยามศัพท์

ภาพสะท้อนสังคม หมายถึงเนื้อหาในจดหมายเหตุลาลูแบร์ที่สะท้อนให้เห็นภาวะ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมยุโรปสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 17

จดหมายเหตุลาลูแบร์ หมายถึงหนังสือจดหมายเหตุลาลูแบร์ราชอาณาจักรสยาม ฉบับแปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ศรีปัญญา พ.ศ. 2548

ชาวยุโรป หมายถึง กลุ่มชนชาติ "คอเคซอยด์" ซึ่งเป็นคนผิวขาวที่อาศัยในทวีปยุโรปที่ได้รับมรดกอารยธรรมของกรีกและโรมันและเคยอยู่ภายใต้คริสต์ศาสนจักรร่วมกันในอดีต

สังคมยุโรป หมายถึงสังคมของชาวยุโรปที่อาศัยอยู่ในทวีปยุโรปช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาพสังคมของยุโรปที่สะท้อนจากหนังสือจดหมายเหตุลาลูแลร์ฉบับแปลโดยสันต์ ท. โกมลบุตร ของสำนักพิมพ์ศรีปัญญา พ.ศ. 2548

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาภาพสังคมของยุโรปในจดหมายเหตุลาลูแบร์ ได้กำหนดประเด็นในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ 4 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรม วรรณกรรมบันทึกการเดินทาง ประวัติของลาลูแบร์ และข้อมูลเกี่ยวกับจดหมายเหตุลาลูแบร์ สังเขปสาระสำคัญ ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคม

Boonkhachorn (1980, pp. 6-10) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม สรุปความได้ว่า วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมเนื่องจากผู้เขียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม สังคมจึงมีอิทธิพลต่อผู้เขียน ในขณะเดียวกันผู้เขียนก็สะท้อนภาพความเป็นจริงทางสังคมออกมาผ่านวรรณกรรม อย่างไรก็ตามความเป็นจริงทางสังคมที่สอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมนั้นไม่ได้ปรากฏให้เห็นชัดเจนแบบตรงไปตรงมา

อย่างการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากวรรณกรรมไม่ใช่เอกสารทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น ผู้อ่านจึงต้องอ่านอย่างพินิจพิจารณากลั่นกรอง เพื่อดึงภาพความจริงทางสังคมที่สอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมออกมา สอดคล้องกับความเห็นของเวลเลกและวอเรน (Wellek, & Warren, 1970, pp.94 – 109, as cite in Bambungthai & Kanthamala, 2011,p. 9) ผู้บุกเบิกแนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมสะท้อนสังคมได้กล่าวว่า แนวทางหนึ่งในการศึกษาวรรณกรรม คือการศึกษาในฐานะเป็นเอกสารทางสังคมเนื่องจากนักเขียนเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของสังคม เรื่องราวที่นักเขียนบรรยายหรือแสดงออกในงานประพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์หรือแนวคิดใด ย่อมมีความสัมพันธ์กับสังคมในแง่ใดแง่หนึ่ง วรรณกรรมจึงเป็นตัวแทนในบางแง่บางมุมของสังคมในสมัยที่ผู้แต่งสร้างสรรค์วรรณกรรมขึ้น ในขณะเดียวกันวรรณกรรมก็สะท้อนทัศนะของกวีผู้แต่งด้วยไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ดังที่ Siwasariyanon (2001, pp.78-80) ได้กล่าวว่า “สำหรับวรรณคดีแล้วจะขาดสิ่งที่เรียกว่า ทัศนะของกวี ไม่ได้เลย เพราะไม่ว่าผู้แต่งจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม . . .โดยทั่วไปแล้วอาจกล่าวได้ว่า วรรณคดีทุกบทต้องมีทัศนะของกวีแฝงอยู่ไม่มากก็น้อย” กล่าวอีกนัยหนึ่ง “ทัศนะของกวี” ก็คือโลกทัศน์ของกวีนั่นเอง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่านักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวตะวันตกส่วนใหญ่ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า วรรณกรรมคือกระจกที่สะท้อนภาพของสังคมและโลกทัศน์ที่บ่งบอกถึงตัวตนของผู้เขียนไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ทั้งนี้สิ่งสำคัญในการศึกษาวรรณกรรมในฐานะเครื่องสะท้อนสังคมก็คือ ผู้อ่านต้องหาความจริงที่สะท้อนจากวรรณกรรมให้ได้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาภาพสะท้อนที่เป็นความจริงที่แฝงอยู่ในวรรณกรรมควรคำนึงถึงลักษณะการสะท้อนของวัตถุตามหลักของวิทยาศาสตร์ด้วย กล่าวคือ นักวิทยาศาสตร์ได้กล่าวถึงหลักการเกิดภาพสะท้อนจากกระจกเงาสรุปความได้ว่า ภาพของวัตถุที่เห็นจะเป็นภาพเสมือนจริง (virtual image) เป็นภาพที่มีลักษณะหัวตั้งเหมือนกับวัตถุ ระยะของภาพและความสูงของภาพที่เห็นจะเท่ากับวัตถุจริงที่อยู่หน้ากระจก แต่ภาพที่เกิดจะกลับขวาเป็นซ้าย กลับซ้ายเป็นขวา (Wanalertlak, 2017) จากแนวคิดภาพสะท้อนทางวรรณกรรมและทฤษฎีการสะท้อนของวัตถุทางวิทยาศาสตร์ ทำให้จำแนกภาพสะท้อนได้สองลักษณะ ลักษณะแรกเป็นภาพที่เหมือนจริง เปรียบเหมือนเวลาที่ส่องกระจก เราจะมองเห็นภาพตัวเราที่เหมือนจริงทุกอย่าง หากเรายกมือข้างขวาขึ้น ภาพในกระจกก็ยกมือด้านที่ตรงกับเรา แต่หากพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าแท้จริงแล้วเป็นมือข้างซ้ายซึ่งเป็นมือคนละข้าง ซึ่งเป็นภาพสะท้อนในลักษณะที่สอง ดังนั้นการศึกษาภาพสะท้อนของสังคมตะวันตกในจดหมายเหตุลาลูแบร์ นอกจากจะใช้แนวคิดเรื่องภาพสะท้อนที่ฉายให้เห็นภาพอย่างชัดเจนแล้ว ยังใช้แนวคิดเรื่องภาพสะท้อนในลักษณะการมองเห็นจากสิ่งที่ปรากฏตรงกันข้ามด้วย

2) วรรมกรรมบันทึกการเดินทางสมัยอยุธยา

วรรณกรรมบันทึกการเดินทางช่วงรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีผู้ศึกษาไว้ เช่น Phisphumvidhi (2021, preface) ได้เขียนหนังสือเรื่องเกี่ยวกับพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารภาษาโปรตุเกส ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษ ที่เขียนโดยชาติที่เข้ามากรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทำให้เห็นสภาพสังคม วัฒนธรรม ศาสนา การค้า การเมือง วิถีชีวิตของคนไทยสมัยอยุธยาได้อย่างชัดเจน

Phanjit (2018) ได้ศึกษาเรื่องสังคมไทยและชาวสยามในสมัยคริสต์ศตวรรษที่17 จากหนังสือประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม ของ นิโกลาส์แชร์แวส ผลการศึกษาพบว่าแชร์แวสได้บันทึกสภาพสังคม ระบอบการปกครองและวิถีชีวิตของชาวสยาม แต่ข้อมูลบางเรื่องยังมีความคลาดเคลื่อน อย่างไรก็ตาม บันทึกของแชร์แวสก็ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทยและชาวสยามในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 17 โดยผ่านทัศนคติและมุมมองของชาวยุโรปที่เข้ามาสยามในสมัยนั้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับบันทึกการเดินทางของชาติยุโรปส่วนใหญ่มักกล่าวถึงภาพสังคมของสยาม แต่ไม่ค่อยกล่าวถึงภาพสะท้อนสังคมของยุโรป

3) ประวัติของลาลูแบร์ (21 เมษายน ค.ศ.1642 – 26 มีนาคม ค.ศ. 1729)

Cherryman (n.d.) ได้กล่าวถึงประวัติของมองสิเออร์ เดอ ลาลูแบร์ สรุปความได้ว่า ลาลูแบร์เกิดเมื่อวันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 1642 ได้รับการศึกษาเบื้องต้นจากลุงที่เป็นบาทหลวงนิกายเยซูอิต และจากพ่อที่เป็นเทศมนตรีเมืองตูลูส จากนั้นได้เข้าสู่กรุงปารีสเพื่อศึกษาวิชากฎหมายมหาชน ลาลูแบร์ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเลขานุการผู้ช่วยทูตฝรั่งเศสประจำสวิตเซอร์แลนด์ระหว่าง ค.ศ. 1672 – ค.ศ. 1676 ต่อมาได้รับแต่งตั้งจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ให้เป็นทูตพิเศษเข้ามาเจริญพระราชไมตรีกับสยามในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1687 และเดินทางออกจากสยามเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1688 การเดินทางมาสยามครั้งนี้ลาร์ลูแบร์ได้รับมอบหมายภารกิจลับจากมองสิเออร์ มาร์กีส์ เดอ ตอร์วี (Monsieur le Marquis de Torcy) เสนาบดีกระทรวงทหารเรือฝรั่งเศส ให้จดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับสยามอย่างละเอียด เมื่อกลับถึงฝรั่งเศสเขาได้รับแต่งตั้งให้เป็นทูตไปประจำที่สเปนโดยมีภารกิจลับคือพยายามแยกสเปนกับอังกฤษออกจากการเป็นพันธมิตรกัน แต่ไม่ประสบความสำเร็จจึงถูกจับ หลังจากพ้นโทษแล้ว เขาได้หันมาทำงานด้านวรรณกรรมจนได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกราชบัณฑิตของฝรั่งเศส ลาลูแบร์เสียชีวิตเมื่อ ค.ศ. 1729 มีอายุได้ 87 ปี

4) ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือจดหมายเหตุลาลูแบร์

จดหมายเหตุลาลูแบร์เขียนโดยมองสิเออร์ เดอ ลาลูแบร์ เอกอัครราชทูตของพระเจ้าหลุยที่ 14 แห่งกรุงฝรั่งเศสที่เดินทางมาเจริญพระราชไมตรีกับสยาม ลาลูแบร์อาศัยข้อมูลจากหนังสือของชาวยุโรปที่เคยมากรุงสยามก่อนหน้านี้ได้บันทึกไว้ เช่น บันทึกของบาทหลวงแชแวสบ้าง สอบถามจากคนที่มีความรู้บ้าง และจากการบอกเล่าบ้าง แต่ก็มีความคลาดเคลื่อนอยู่ไม่น้อย เนื่องจากเขามีเวลาอยู่ในสยามเพียง 3 เดือน กับ 6 วัน อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ปรากฏในจดหมายเหตุลาลูแบร์นับว่ามีประโยชน์ทั้งในส่วนข้อมูลที่เกี่ยวกับสยามโดยตรงและข้อมูลเกี่ยวกับความคิดของลาลูแบร์ซึ่งเป็นชาวยุโรปในสมัยนั้น เห็นได้จากมีการตีพิมพ์ทั้งในประเทศฝรั่งเศส ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศอังกฤษ ส่วนฉบับที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยมี 2 เล่มได้แก่ฉบับที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ได้ทรงพระนิพนธ์แปลจากภาษาอังกฤษ และฉบับที่สันต์ ท. โกมลบุตร แปลจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสแต่ได้ใช้ข้อมูลบางส่วนจากฉบับที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงแปลไว้มาประกอบ (Setthakanon, as cite in Komonbutra, 2005, p. a)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้เอกสาร (Documentary Research) โดยใช้ข้อมูลจากหนังสือจดหมายเหตุลาลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม เขียนโดยมองสิเออร์ เดอลาลูแบร์ และสันต์ ท. โกมลบุตร ได้แปลจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทย จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ศรีปัญญาเมื่อ พ.ศ. 2548 มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมการเดินทาง ภาพสะท้อนสังคม และยุโรปศึกษา
2. ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมการเดินทาง ภาพสะท้อนสังคม และยุโรปศึกษา

3. อ่านจดหมายเหตุลาลูแบร์ฉบับแปลโดยสันต์ ท. โกมลบุตร อย่างละเอียด จากนั้นวิเคราะห์โดยพิจารณาและตีความถ้อยคำ ความหมายและเนื้อหาของจดหมายเหตุลาลูแบร์ที่สะท้อนภาพสังคมของยุโรป

4. เรียบเรียงนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ภาพสังคมของยุโรปในศตวรรษที่ 17 ที่สะท้อนจากจดหมายเหตุลาลูแบร์ ได้แก่ ชาวยุโรปเป็นนักวิชาการ สังคมของยุโรปให้ความสำคัญกับศาสตร์ในสาขาต่างๆ ได้แก่ วิชาเรขาคณิตและวิชากลศาสตร์ การทำแผนที่ วิชาดาราศาสตร์ การทำปฏิทิน สังคมยุโรปให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบโรงเรียน และสังคมของยุโรปมีความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ รายละเอียดดังนี้

ชาวยุโรปเป็นนักวิชาการ

จดหมายเหตุลาลูแบร์สะท้อนว่า ชาวยุโรปเป็นนักวิชาการ เมื่อศึกษาเรื่องใดก็จะค้นคว้าเจาะลึกข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และมีการตรวจสอบ ทบทวนอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน ลุ่มลึก และทันสมัย สะท้อนจากจดหมายที่ลาลูแบร์เขียนถึงมองสิเออร์ มาร์กีส์ เดอ ตอร์วี (Monsieur le Marquis de Torcy) เสนาบดีผู้ใหญ่ โดยกล่าวถึงภารกิจลับที่ได้รับมอบหมายซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ลาลูแบร์เขียนบันทึกการเดินทางอย่างละเอียด ความว่า (Komonbutra, 2005,p.18)

> ...เกล้ากระผมได้รับพระราชทานเกียรติทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดทำจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการที่เกล้ากระผมได้เดินทางไปสู่กรุงสยามให้สังเกตเรื่องราวนานาประการที่แปลก ๆ เกี่ยวกับประเทศนั้น ๆ บรรดาที่เกล้ากระผมได้ประสบพบเห็นมาให้ถูกต้องถ่องแท้ที่สุดเท่าที่เกล้ากระผมสามารถจะทำได้...

นอกจากนี้ในหน้าแรกของเนื้อหาในจดหมายเหตุ ลาลูแบร์ได้บอกกับผู้อ่านถึงวิธีการที่ได้มาซึ่งข้อมูลในการจดบันทึกว่า ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากจดหมายเหตุที่มีคนเขียนบันทึกไว้ก่อนหน้าทั้งที่กล่าวถึงสยามโดยตรงและจากเอกสารแวดล้อมของชาติอื่น อีกทั้งได้จากการสังเกตและสอบถามคนในสยามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ดังความว่า (Komonbutra, 2005,pp.20-21)

> การแสดงเรื่องราวออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรแต่เพียงพื้น ๆ คร่าว ๆ นั้นย่อมไม่อาจเข้าถึงความรู้แจ้งเห็นจริงได้ถนัด ... เพื่อที่จะให้ท่านผู้อ่านได้รู้จักชาวสยามอย่างแจ่มชัด ...ข้าพเจ้าจำเป็นต้องชักเอาความรู้เกี่ยวกับประเทศอินเดียและประเทศจีนหลายประการมาประกอบด้วย...การที่จะเขียนจดหมายเหตุด้วยความสุจริตจริงใจอย่างเดียวเท่านั้นยังไม่พอที่จะเป็นจดหมายเหตุที่ถูกต้องแท้จริงขึ้นมาได้ จำเป็นต้องสืบเสาะให้รู้เรื่องราวเป็นอย่างดี...ข้าพเจ้าจึงได้พิจารณาสอบถาม พยายามศึกษาให้ถึงแก่นเท่าที่จะสามารถทำได้ ก่อนที่จะเดินทางไปถึงประเทศสยาม ได้อ่านจดหมายเหตุทั้งเก่าและใหม่ บรรดาที่มีผู้เขียนขึ้นไว้เกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ทางภาคพื้นบูรพาทิศ

จะเห็นว่าลักษณะการค้นคว้าข้อมูลเพื่อเขียนหนังสือจดหมายเหตุของลาลูแบร์มีลักษณะเป็นงานวิชาการซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพราะลาลูแบร์มีชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นยุคที่สังคมยุโรปมีการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ (Scientific revolution - คริสต์ศตวรรษที่ 17- 18) ที่เป็นผลจากการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (คริสต์ศตวรรษที่ 14-15) ส่งผลให้คนยุโรปเป็นคนช่างสังเกต ช่างสงสัย ไม่งมงายเชื่ออะไรโดยง่าย แต่เชื่อว่าความรู้ย่อมได้มาจากการสังเกต ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล การตั้งสมมติฐาน และตรวจสอบสมมติฐาน เพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ สอดคล้องกับ Faculty of Social Sciences (1999, p. 55) ที่กล่าวถึงคนยุโรปยุคปฏิวัติวิทยาศาสตร์ว่า “ทำให้คนยุโรปเชื่อมั่นในสติปัญญาความสามารถของมนุษย์ และเริ่มตระหนักว่า ความรู้ไม่มีขอบเขต ทำให้การศึกษาหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์แบบเดิมที่ศึกษาด้วยการคาดคะเนไม่มีการตรวจสอบถูกลดบทบาทลง เปลี่ยนไปสู่การศึกษาค้นคว้าแบบใหม่ที่เน้นความสำคัญของการวิจัยโดยอาศัยเหตุผล การสังเกต และการทดลอง” สอดคล้องกับ Pongsripian (2015) ที่กล่าวถึงลักษณะการเขียนจดหมายเหตุของลาลูแบร์สรุปความได้ว่า การที่ลาลูแบร์อยู่ในยุคที่วิทยาศาสตร์เริ่มเฟื่องฟูในยุคสมัยนั้น ส่งผลให้ลาลูแบร์มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบ นำไปสู่วิธีการเขียนอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างดีก่อนที่จะมาสยาม และลงพื้นที่เก็บข้อมูล ซึ่งเป็นการทำวิจัยที่ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จึงอาจกล่าวได้ว่า จดหมายเหตุของลาลูแบร์เป็นวิทยานิพนธ์หรืองานวิจัยเล่มแรกที่เขียนถึงประเทศไทยโดยชาวฝรั่งเศส

สังคมยุโรปให้ความสำคัญกับวิชาเรขาคณิตและกลศาสตร์

จดหมายเหตุลาลูแบร์สะท้อนว่า สังคมของยุโรปให้ความสำคัญกับศาสตร์ด้านการคำนวณโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาเรขาคณิต ดังความว่า “ชาวสยามไม่มีความรู้ในวิชาเรขาคณิตเลย และวิชากลศาสตร์ก็ไม่อีกเหมือนกัน เพราะเขาอาจผ่านมันไปได้โดยไม่ต้องใช้” (Komonbutra, 2005,p.198) สะท้อนว่าในทัศนะของชาวสยาม วิชาทั้งสองนี้อาจไม่จำเป็นต้องใช้จึงไม่ให้ความสำคัญ ทำให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาทั้งสองนี้มีน้อยหรืออาจไม่มี แต่สำหรับลาลูแบร์ที่เป็นชาวยุโรปแล้ว กลับมองว่าทั้งสองวิชานี้มีความสำคัญและจำเป็นต้องรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาเรขาคณิตซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานเก่าแก่ของยุโรปที่มีมานานแล้วตั้งแต่ยุคกรีกโบราณ ด้วยเป็นวิชาที่ใช้สำหรับคำนวณหาปริมาตรของรูปเรขาคณิตต่าง ๆ ทั้งสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น ดังที่ Bhatrakarn & Sornil (1981,p. 9) ได้กล่าวถึงที่มาและความสำคัญของวิชาเรขาคณิตว่า

> วิชาเรขาคณิต เป็นสาขาหนึ่งของคณิตศาสตร์ที่มีความเก่าแก่และมีความสำคัญอย่างมากในยุโรป สมัยกรีกโบราณ ชาวกรีกโบราณเชื่อว่าเรขาคณิตเป็นแกนกลางของรูปแบบของธรรมชาติ จึงใช้วิชานี้เพื่อทำความเข้าใจหรืออธิบายธรรมชาติสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เช่น ใช้วัดขนาดความยาวของพื้นที่ต่าง ๆ ของโลก การคำนวณหาปริมาตรของรูปเรขาคณิตสามารถใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ เช่น การคำนวณหาพื้นที่คำนวณหาความยาว ระยะทางในการเดินเรือและออกแบบเรือเดินสมุทรที่สามารถเดินทางไกลได้

หลักฐานที่สนับสนุนว่าชาวยุโรปนำวิชาเรขาคณิตไปใช้คำนวณวัตถุและสิ่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ก็คือ คำกล่าวของ Jindawat (2013,pp. 376-377) ที่กล่าวถึงการปรับปรุงเรือเดินสมุทรของพระเจ้าเฮนรีแห่งโปรตุเกส (Henry the Navigator) สรุปความได้ว่า ทรงใช้วิชาเรขาคณิตคำนวณออกแบบใบเรือของเรือเดินสมุทรใหม่โดยเปลี่ยนจากรูปสามเหลี่ยมเป็นรูปสี่เหลี่ยมแทน ซึ่งนอกจากทำให้

ยึดติดกับตัวเรือได้อย่างมั่นคงแข็งแรงแล้ว ยังทำให้รับลมได้ดีและแล่นได้เร็วกว่าใบเรือแบบเดิมด้วย นอกจากนี้ พระเจ้าเฮนรียังทรงใช้วิชาเรขาคณิตออกแบบรูปหัวเรือแบบใหม่ให้มีลักษณะโค้งมนทำให้เรือสามารถแล่นใกล้ชายฝั่งได้โดยไม่เกยหินโสโครก โปรตุเกสจึงเป็นชาติแรกที่ประสบความสำเร็จในการเดินทางมาค้าขายกับตะวันออก เพราะสามารถเดินเรือผ่านแหลมแห่งพายุ (ชื่อเดิมของแหลมกู๊ดโฮป) ที่มีหินโสโครกและกระแสน้ำที่เชี่ยวกรากโดยที่เรือไม่อับปาง

เหตุผลที่สนับสนุนอีกประการหนึ่งก็คือ ลาลูแบร์เกิดและเติบโต (ค.ศ.1642 – ค.ศ. 1729) ในช่วงที่ยุโรปมีการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ (คริสต์ศตวรรษที่ 17-18) และประเทศฝรั่งเศสในขณะนั้นมีนักฟิสิกส์และนักคณิตศาสตร์ที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น เรอเน เดการ์ต (René Descartes ค.ศ.1596 – ค.ศ. 1650) ซึ่งเป็นผู้ที่บทบาทสำคัญในการเสนอแนวคิดเรขาคณิตวิเคราะห์ “ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานที่สำคัญของวิชาคณิตศาสตร์สมัยใหม่ที่นักวิทยาศาสตร์รุ่นหลังได้นำไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์สาขาต่าง ๆ ในสมัยต่อมา เช่น การก่อสร้าง สถาปัตยกรรม การวางผังเมือง การสร้างถนน การสำรวจโลกและอวกาศ” (Bhatrakarn & Sornil (1981, p. 9) จึงอาจกล่าวได้ว่าการที่สังคมของยุโรปสามารถพัฒนาความรู้วิทยาการ และประดิษฐ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ขึ้นในยุคแห่งการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์และนำไปสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมในสมัยต่อมาเป็นผลมาจากวิชาทั้งสองนี้

ส่วนวิชากลศาสตร์ก็มีความสำคัญไม่แพ้เรขาคณิต กลศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ซึ่งรวมอยู่ในวิชาฟิสิกส์ เป็นวิชาที่ศึกษาด้านกายภาพของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ เช่น ศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ ศึกษาเกี่ยวกับพลังงาน รวมถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ โดยวิชาฟิสิกส์จะศึกษาตั้งแต่สิ่งที่เล็กมากในระดับอะตอม ไปจนถึงสิ่งที่ใหญ่มากอย่างจักรวาล และวิชาฟิสิกส์ยังเป็นความรู้พื้นฐานที่นำไปใช้พัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้ก้าวหน้าขึ้นอีกด้วย (Bhatrakarn & Sornil, 1981,p. 9) ความรู้ทั้งสองอย่างนี้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ทำให้สังคมของยุโรปเจริญก้าวหน้า ชาวยุโรปจึงให้ความสำคัญอย่างมากกับวิชาทั้งสองนี้

สังคมยุโรปให้ความสำคัญกับการทำแผนที่

ในทัศนะของลาลูแบร์ แผนที่นับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศ ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปจึงมักสำรวจสร้างแผนที่เป็นของตนเองเก็บไว้ ลาลูแบร์จึงแปลกใจที่สยามกลับไม่มีแผนที่ อย่างไรก็ตามลาลูแบร์เชื่อว่าสยามต้องมีแผนที่แต่แอบเก็บงำไว้ สะท้อนจากจดหมายเหตุของลาลูแบร์ว่า “ชาวสยามไม่ได้ทำแผนที่ของประเทศตนขึ้น หรือถ้าทำก็คงปกปิดไว้เป็นความลับเป็นแน่ แผนที่ที่ข้าพเจ้านำมาแสดงนี้เป็นงานของชาวยุโรปผู้หนึ่งได้ทำขึ้นไว้...แต่ยังไม่ชำนิชำนาญพอที่จะวางตำแหน่งที่ตั้งหัวเมืองต่าง ๆ ให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงได้อย่างแน่นอน อีกประการหนึ่งก็เพราะเหตุว่าเขามิได้ไปเห็นมาด้วยตาของตนเองโดยทั่วทุกหนทุกแห่งนั่นเอง” (Komonbutra, 2005,p.25)

การที่ชาวยุโรปให้ความสำคัญกับแผนที่เพราะคุ้นเคยกับการใช้แผนที่สำหรับบอกเส้นทางการเดินทางมาตั้งแต่ยุคแห่งการสำรวจ (Age of Exploration - ศตวรรษที่ 15-17) เพื่อค้นหาเส้นทางการค้าทางทะเลเส้นใหม่เพื่อสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ กล่าวคือสังคมยุโรปในสมัยนั้นมีความต้องการเครื่องเทศมาก แต่ไม่สามารถเดินทางผ่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเพื่อมาซื้อขายโดยตรงกับตะวันออกได้ เพราะเมืองเวนิสและเจนัวเป็นเจ้าของคุมเส้นทางนี้อยู่ จึงต้องซื้อผ่านพ่อค้าคนกลาง

คือ พวกแขกมัวร์ในตะวันออกกลาง ชาติต่าง ๆ ในยุโรปจึงแข่งขันกันค้นหาเส้นทางการเดินเรือใหม่ทางมหาสมุทรแอตแลนติกเพื่อเดินทางมาตะวันออก และโปรตุเกสนับเป็นชาติแรกที่ประสบความสำเร็จในการเดินทางผ่านแหลมโบฮาดอร์ (Cape of Bojador แปลว่าแหลมพายุซึ่งเป็นชื่อเดิมของแหลมกูดโฮป) ที่กระแสน้ำเชี่ยวกรากและเต็มไปด้วยโขดหิน ทำให้เดินทางมาค้าขายกับอินเดียได้ในปี ค.ศ. 1491 ทำให้โปรตุเกสมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Kaewopas, 1992, p. 44) ชาติต่าง ๆ ในยุโรปจึงแข่งขันกันแสวงหาความรู้และพัฒนาแผนที่ของตนให้ดีขึ้นเพื่อสร้างความมั่งคั่งทางการค้า ดังคำกล่าวของ Nanrum (2016, pp. 74-87) ว่า “ชาติต่าง ๆ ในยุโรปต่างแข่งขันพัฒนาความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์และการทำแผนที่ รวมทั้งเทคโนโลยีการเดินเรือ เพื่อค้นหาเส้นทางการค้าในภูมิภาคตะวันออก และเมื่อเขาเดินทางไปยังประเทศที่ไม่รู้จักก็มักจะสร้างแผนที่ของประเทศเหล่านั้นโดยไม่ใช่เพียงแค่ระบุเฉพาะแต่ภูมิศาสตร์ของดินแดนที่พวกเขาพบเท่านั้น แต่ยังระบุเส้นทางทะเลและกระแสน้ำในมหาสมุทรที่นำพวกเขาไปที่นั้นด้วย” ชาติต่าง ๆ ในยุโรปจึงมีแผนที่ของประเทศต่าง ๆ ที่ตนติดต่อค้าขายด้วย สอดคล้องกับ Nanrum (2016, pp. 69-74) ที่กล่าวถึงแผนที่ของประเทศต่าง ๆ ที่โปรตุเกสสร้างขึ้นว่ามีไม่น้อยกว่า 7 ฉบับ ความว่า “โปรตุเกสได้มีการสำรวจและทำแผนที่เส้นทางการเดินเรือจากตะวันตกมาตะวันออกอย่างน้อย 7 ฉบับ เพื่อบันทึกเส้นทางการค้าเครื่องเทศ แหล่งผลิตสินค้าของป่า ภูมิประเทศ และที่ตั้งของเมืองต่าง ๆ” ดังนั้นแผนที่จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกชาติต้องมี เพราะนอกจากใช้สำรวจเส้นทางเดินเรือเพื่อประโยชน์ทางการค้าแล้ว การทำแผนที่ยังเป็นการสำรวจอาณาเขตพื้นที่ประเทศของตนอีกด้วย

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนที่แพร่หลายได้อย่างกว้างขวางในยุโรปก็คือ การที่ยุโรปสามารถประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ได้สำเร็จทำให้ความรู้ต่าง ๆ ได้รับการพิมพ์เผยแพร่ไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ดังที่ Kaewopas (2006, p.185) ได้กล่าวถึงความรู้ด้านภูมิศาสตร์และการทำแผนที่ของยุโรปว่า “เทคโนโลยีด้านการพิมพ์หนังสือของยุโรปมีการพัฒนามานานแล้วตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 14 ซึ่งเป็นสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (คริสต์ศตวรรษที่ 14-15) ทำให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์และการทำแผนที่แพร่หลายอย่างกว้างขวางไปทั่วยุโรป” ชาวยุโรปจึงคุ้นเคยกับแผนที่และการเขียนแผนที่เป็นเหตุให้ลาลูแบร์เชื่อว่า สยามอาจมีแผนที่ของตนแต่เก็บไว้เป็นความลับ

ข้อสันนิษฐานของลาลูแบร์นั้นถูกต้อง แต่สยามไม่ได้ทำแผนที่ขึ้นเอง เป็นแผนที่ที่ชาวยุโรปได้ทำไว้ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นโปรตุเกส เพราะโปรตุเกสเป็นชาติแรกที่เดินทางเข้ามาติดต่อกับสยามหลังจากที่ได้ติดต่อกับอินเดีย ดังที่ Xei, Tuan, & Fungtammasa (1994,p. 38) ได้กล่าวว่า “หลังจากที่โปรตุเกสมาถึงอินเดียและมะละกาแล้ว ได้เดินทางมาติดต่อค้าขายกับสยามเมื่อปี ค.ศ. 1518 ซึ่งตรงกับสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พระเชษฐาธิราช)” และคงได้ทำแผนที่ของสยามซึ่งเป็นประเทศที่ตนได้ติดต่อค้าขายด้วย สอดคล้องกับคำกล่าวของ Nanrum (2016, p.69) ว่า “สยามปรากฏในแผนที่โลกชื่อแผนที่คันติโนที่นักเขียนแผนที่ชาวโปรตุเกสได้ลักลอบเขียนขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1502 ตามการว่าจ้างของนายแบร์โต คันตินโน ทูตชาวอิตาลี เนื่องจากในสมัยนั้นเส้นทางเดินเรือมายังภูมิภาคตะวันออกถือเป็นความลับ ทำให้มีการลักลอบเขียนแผนที่จากบรรดาคู่แข่งทางการค้าของโปรตุเกส” ด้วยเหตุนี้การสำรวจเพื่อจัดทำแผนที่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชาติยุโรป

สังคมยุโรปมีความเจริญด้านดาราศาสตร์

จดหมายเหตุลาลูแบร์กล่าวว่าชาวสยามไม่สนใจศึกษาดาราศาสตร์ในฐานะที่เป็นศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์แต่กลับสนใจศึกษาเพื่อการทำนายทายทักทางโหราศาสตร์เท่านั้น ดังความว่า “วิชาดาราศาสตร์ (เท่าที่พวกเขาศึกษากัน) ก็เพียงชั่วเชื่อว่าอาจใช้ในเชิงพยากรณ์ได้เท่านั้น...และไม่พยายามที่จะเข้าใจให้ซึ้งถึงเหตุผล เป็นแต่ใช้ในการผูกดวงชะตาบุคคลและในการทำปฏิทินโหรอันเป็นประดุจดวงชะตาโดยทั่ว ๆ ไปเท่านั้น” (Komonbutra, 2005,p.198)

ความข้างต้นสะท้อนอีกด้านหนึ่งว่า ชาวยุโรปสนใจวิชาดาราศาสตร์ในฐานะศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่ความเชื่อ ทั้งนี้เพราะวิชาดาราศาสตร์มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังที่ Chantrasilapin (2010) ได้กล่าวถึงความสำคัญของดาราศาสตร์สรุปความว่า ก่อนที่จะมีแผนที่ คนสมัยโบราณใช้ดวงดาวบนท้องฟ้าเป็นแผนที่ในการเดินทาง หรือบอกสภาพอากาศ บอกเวลาและบอกฤดูกาลสำหรับการเพาะปลูกและการล่าสัตว์ ต่อมาได้พัฒนาเป็นปฏิทินสำหรับกำหนดการนับวัน เดือน ปี เหตุผลอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนว่าชาวยุโรปให้ความสำคัญกับวิชาดาราศาสตร์ก็คือ การค้นพบความรู้เกี่ยวกับดวงดาวและจักรวาลทำให้ชาวยุโรปปฏิเสธความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างโลกและจักรวาลของคริสต์ศาสนาแต่กลับเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์ ดังที่ Hongladarom (2002,p.88) ได้กล่าวถึงการค้นพบกล้องโทรทรรศน์ของกาลิเลโอว่า เป็นการพิสูจน์ที่หักล้างความเชื่อเดิมของศาสนาและความรู้เดิมของกรีกโบราณ ดังความว่า “หลังจากที่กาลิเลโอประดิษฐ์กล้องโทรทรรศน์ได้ แทนที่จะใช้กล้องส่องสิ่งต่าง ๆ บนพื้นโลก เขากลับใช้กล้องส่องขึ้นไปบนสวรรค์ทำให้เขาเห็นดวงดาวใหม่ ๆ ที่ไม่เคยเห็นมาก่อน และพบว่าทางช้างเผือกที่เคยคิดว่าเป็นกลุ่มเมฆขาวที่ล่องลอยอยู่ระหว่างโลกกับดวงจันทร์นั้น แท้จริงคือกลุ่มดาวจำนวนมหาศาลซึ่งแย้งกับความคิดของอริสโตเติล” ดังนั้นในทัศนะของชาวยุโรปแล้ว การสนใจดาราศาสตร์เพื่อใช้กับโหราศาสตร์จึงเป็นความเชื่อที่งมงาย เป็นศาสตร์ที่ล้าสมัย และชาวยุโรปได้ปฏิเสธความรู้เกี่ยวกับโหราศาสตร์ไปตั้งแต่ก่อนยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการแล้ว

สังคมยุโรปให้ความสำคัญกับปฏิทิน

จดหมายเหตุลาลูแบร์สะท้อนว่าชาวยุโรปให้ความสำคัญกับปฏิทินเพราะเป็นเครื่องบอกกำหนดวัน เดือน ปี เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ปฏิทินจึงควรเข้าใจง่ายสำหรับคนทั่วไปนำไปใช้ สะท้อนจากความที่กล่าวถึงปฏิทินของสยามว่าดังนี้ (Komonbutra, 2005, pp.198-199, 540-541)

> ปฏิทิน...เกือบจะใกล้เคียงกับที่เราตรวจจำนวนวันทางสุริยคติของแต่ละปีนั้น...เขาได้แฝงไว้ซึ่งปีทางสุริยคติหลายแบบ...อาทิ ปีปฏิทินซีวิล (ปีพุทธศักราช) เดือนปฏิทินทางจันทรคติ ปีปฏิทินวิษุวัต (วันที่เวลาทั้งกลางวันและกลางคืนเท่ากันพอดี)...การคำนวณโดยทำนองนี้เปลืองหัวคิดมากเกินไป ถ้าได้ปรับปรุงแก้ไขกลั่นกรอง เอาสิ่งที่เหลือเฟือออกเสียบ้างก็น่าจะได้ประโยชน์อยู่บ้าง

การที่ลาลูแบร์เห็นว่าปฏิทินซึ่งเป็นเครื่องบอกวันเวลาไม่ควรซับซ้อนเกินไปเพราะบุคคลทั่วไปจำเป็นต้องใช้สำหรับบอกเวลาสำหรับประกอบกิจการงานต่าง ๆ เช่น บอกฤดูกาลการเพาะปลูก บอกเวลาสำหรับการทำพิธีกรรมทางศาสนา และเตือนความจำเมื่อถึงวันกำหนดที่ต้องชำระหนี้สิน ดังที่ Suluksananon (2016,p. 49) ได้กล่าวถึงรากศัพท์ของคำว่าปฏิทินในภาษาละติน ซึ่งสะท้อนบทบาทและความสำคัญของปฏิทิน สรุปความดังนี้

calendar มาจากคำ ว่า calendes ในภาษาละติน หมายถึงวันแรกของเดือน คำนี้มาจากคำว่า calo แปลว่า “ฉันเรียก” กล่าวคือเมื่อวันแรกของเดือนเวียนมาถึง ผู้นำทางศาสนาจะเรียกให้ชาวกรุงโรมมาชุมนุมกันเพื่อประกาศให้รับรู้กันถ้วนหน้าว่า เดือนนั้น ๆ จะมีวันหยุดหรือวันนักขัตฤกษ์ตรงกับวันใดบ้าง วันไหนเป็นฤกษ์มงคลเหมาะที่จะประกอบกิจกรรมซึ่งจะได้รับการเอื้ออำนวยพรจากเหล่าเทพบนสรวงสวรรค์ และวันใดเป็นฤกษ์อัปมงคล ไม่สมควรประกอบกิจใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากนี้ วันแรกของเดือนยังเป็นวันครบกำหนดชำระหนี้สินด้วย คำว่า calendarium ยังมาจากรากศัพท์เดียวกันกับคำที่มีความหมายว่าสมุดบัญชี หนี้สินและดอกเบี้ยที่ต้องชำระสะสางกันให้เรียบร้อยในวันแรกของเดือนอีกด้วย

การที่ปฏิทินมีความสำคัญจึงมีการพัฒนาปรับปรุงเรื่อยมาเพื่อให้เหมาะกับกาลเวลา ดังที่ Chantrasilapin (2010) ได้กล่าวถึงการปรับปรุงปฏิทิน สรุปความได้ดังนี้ เมื่อ 800 ปีก่อนคริสตกาล ชาวโรมันได้นำปฏิทินแบบสุริยคติมาใช้โดยกำหนดให้หนึ่งปีมี 10 เดือน ต่อมาจูเลียส ซีซาร์ (Julius Caesar 45 ปีก่อนคริสตกาล) ได้กำหนดให้หนึ่งปีมี 365 วัน แบ่งเป็น 12 เดือน และกำหนดให้เดือนมกราคมเป็นเดือนแรกของปี และเรียกปฏิทินแบบนี้ว่าปฏิทินจูเลียน (Julian calendar) เมื่ออาณาจักรโรมันล่มสลายยุโรปได้นำปฏิทินจูเลียนของโรมันมาปรับใหม่ให้สอดคล้องกับฤดูกาลที่เปลี่ยนไปในสมัยพระสันตะปาปาเกรกอรีที่ 13 (Gregory XIII ค.ศ. 1582) และใช้เป็นต้นแบบของปฏิทินในปัจจุบัน ชาวยุโรปจึงเรียกปฏิทินชนิดนี้ว่า “ปฏิทินจูเลียน- เกรกอเรียน” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการปรับปรุงปฏิทินของชาติยุโรปนั้นมุ่งให้ตรงกับเวลาและฤดูกาล รวมทั้งกำหนดการชำระหนี้ ที่ผูกโยงกับเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการดำรงชีวิตของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นสังคมเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม ดังนั้นปฏิทินจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งส่งผลให้ชาวยุโรปให้ความสำคัญกับวันและเวลาเป็นอย่างมากมาจนถึงปัจจุบัน

สังคมยุโรปให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบโรงเรียน

จดหมายเหตุลาลูแบร์สะท้อนว่าสังคมยุโรปให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบโรงเรียน และวิชาที่สอนไม่ควรเป็นแค่วิชาพื้นฐานทั่วไป อย่างเช่นเลขคณิตสำหรับนับจำนวนเพื่อค้าขายเท่านั้น แต่ควรสอนวิชาชีพซึ่งเป็นวิชาขั้นสูงด้วย สะท้อนจากจดหมายเหตุลาลูแบร์ว่า “พระสงฆ์อันเป็นอาจารย์ในวัดสอนอนุชนเหล่านี้ให้รู้จักอ่านเขียนและนับจำนวนเป็นสำคัญ ด้วยว่าไม่มีสิ่งไรจะจำเป็นแก่พ่อค้าและชาวสยามทั้งปวงยิ่งไปกว่าการทำค้าขาย...การคิดเลข ...เป็นวิชาอันสำคัญของชาวสยาม” (Komonbutra, 2005, pp.184, 186)

นอกจากนี้จดหมายเหตุลาลูแบร์ยังสะท้อนว่าสังคมยุโรปให้ความสำคัญกับการศึกษาที่มุ่งผลิตผู้เรียนให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น วิชากฎหมาย วิชาวาทวิทยา และวิชาตรรกวิทยา (การคิดการใช้เหตุผล) ดังความว่า “...ไม่มีการสอน... กฎหมายหรือศาสตร์อื่น ๆ ด้วย ...ชาวสยามไม่มีสถาบันศึกษากฎหมาย นิติศาสตร์ แม้ชาวสยามจะเกิดมาเป็นกวี แต่ก็มิได้เกิดมาเป็นปาฐกหรือนักพูด ... ชาวสยามไม่มีทนายความ โจทก์จำเลยคู่ความต่างให้การไว้แก่เสมียนศาลตุลาการ โดยไม่ได้อาศัยวาทศาสตร์เรียบเรียงเหตุการณ์และสาเหตุเสียใหม่ให้เป็นไปตามลำดับ” (Komonbutra, 2005,pp.184,189)

ความดังกล่าวข้างต้นสะท้อนว่า ชาวยุโรปให้ความสำคัญกับวิชาที่เป็นอาชีพเฉพาะทาง อย่างเช่น วิชากฎหมายเพราะเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป ส่วนวิชาตรรกวิทยาและวิชาวาทวิทยาก็มีความสำคัญ

เพราะสัมพันธ์กับอาชีพของนักกฎหมาย กล่าวคือวิชาตรรกวิทยาเป็นวิชาว่าด้วยการใช้เหตุผล หน้าที่ของตรรกวิทยาคือ การให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงทั่วไปเพื่อยืนยันให้เห็นความจริงอีกสิ่งหนึ่งอย่างมีเหตุผล ส่วนวิชาวาทวิทยา คือวิชาที่ว่าด้วยศิลปะการใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหารให้ประทับใจ ซึ่งนักกฎหมายต้องอาศัยความรู้ทั้งสองวิชานี้มาใช้ร่วมกับตัวบทกฎหมายเพื่อให้มีความสมเหตุผล และพิสูจน์ให้เกิดความน่าเชื่อถือ วิชาทั้งสามนี้จึงมีความสำคัญ เห็นได้จากมหาวิทยาลัยของยุโรปในสมัยนั้นได้บรรจุอยู่ในหลักสูตรด้วยดังที่ Watanangrura (2009, pp.8-9) ได้กล่าวว่า

> ทุกมหาวิทยาลัยในยุโรปมีรูปแบบโครงสร้างวิชาที่ต้องศึกษาร่วมกัน ได้แก่ กลุ่มวิชาศิลปศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐาน กับกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มวิชาศิลปศาสตร์ ได้แก่ วิชาศิลปะการพูด ประกอบไปด้วย วิชาไวยากรณ์ (Grammar) วาทศิลป์ (rhetoric) และไดอะเลคติก (Dialectic) วิชาคณิตศาสตร์ ประกอบไปด้วย วิชาเลขคณิต (mathematic) วิชาพีชคณิต (algebra) วิชาเรขาคณิต (geometry) ดนตรี (Music) และดาราศาสตร์ (Astronomy) จากนั้นจึงไปเรียนวิชาเพื่อที่จะออกไปประกอบวิชาชีพ ได้แก่ วิชากฎหมาย วิชาแพทย์ วิชาเทววิทยา ต่อมาในช่วงปลายของยุคกลางมีการตั้งโรงเรียนเตรียมสำหรับศึกษาวิชาเฉพาะด้านต่อจากศิลปศาสตร์ (arts liberal) เช่น school หรือ college สำหรับวิชาชีพด้านดนตรี ด้านกฎหมาย

การที่สังคมยุโรปเชื่อมั่นกับการศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งสะท้อนผ่านจดหมายเหตุลาลูแบร์ น่าจะเป็นเพราะยุโรปมีการวางรากฐานการศึกษาในระบบโรงเรียนมานาน ดังที่ Faculty of Social Sciences (1999, p. 37) ได้กล่าวถึงสถาบันการศึกษาของยุโรปความว่า “มหาวิทยาลัยยุคแรก ๆ ของยุโรป ได้แก่ มหาวิทยาลัยโบโลญญา (Bologne) ของอิตาลี ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1088 ส่วนมหาวิทยาลัยปารีส หรือ ซอบอร์น ในประเทศฝรั่งเศสตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1268 ต่อมาปี ค.ศ. 1348 เยอรมันได้ตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกขึ้นที่กรุงปาร์ก และตั้งมหาวิทยาลัยไฮเดิลแบร์กที่ประเทศเยอรมันในปี ค.ศ. 1386”

สังคมยุโรปมีความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์

จดหมายเหตุลาลูแบร์สะท้อนว่าการแพทย์ของสยามในสมัยนั้นแตกต่างจากการแพทย์ของยุโรปที่นำวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการรักษา ดังความว่า (Komonbutra, 2005,p.193)

> ชาวสยาม...ไม่รู้เรื่องที่เกี่ยวกับศัลยกรรมเลยจึงต้องพึ่งหมอยุโรป มิชั่วแต่การเจาะกระดูก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งกะโหลกศีรษะ) และการผ่าตัดทุกกระบวนที่ยาก ๆ เท่านั้น ยังตลอดไปถึงการสูบเอาโลหิตที่เป็นพิษเสียด้วย ยิ่งกายวิภาคศาสตร์ด้วยแล้วยิ่งไม่รู้เรื่องเอาทีเดียว ...จนกระทั่งคิดค้นว่าโลหิตนั้นไหลเวียนเลี้ยงร่างกายได้อย่างไร หรือคิดค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ดังที่เรารู้เกี่ยวกับโครงสร้างของสัตว์เป็นต้น เขาไม่เคยผ่าศพดูเลย

การที่ลาลูแบร์เห็นว่าการแพทย์ของสยามในสมัยนั้นล้าสมัย เป็นการมองในมุมของการแพทย์แผนปัจจุบันที่ใช้วิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ในการรักษา ทั้งนี้เพราะสังคมยุโรปในสมัยนั้นมีความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์มาก กล่าวคือ มีการค้นพบศาสตร์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับกับร่างกายของมนุษย์ ทำให้การแพทย์พัฒนาไปอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นการแพทย์เฉพาะทางด้านต่าง ๆ ดังที่ Tujinda (2008) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางการแพทย์ของยุโรปที่เจริญก้าวหน้าโดยเริ่มต้นจากวิชากายวิภาคศาสตร์ ความว่า

ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 นักกายวิภาคศาสตร์ ชื่อ อันเดรอัส วีซาลิอุส (Andreas Vesalius, ค.ศ. 1514 - ค.ศ.1564) ค้นพบระบบกายวิภาคศาสตร์เบื้องต้นของมนุษย์ และวิลเลียม ฮาร์วีย์ (William Harvey, ค.ศ. 1578 - ค.ศ. 1657) แพทย์ชาวอังกฤษได้ค้นพบระบบวงจรโลหิต จิโรลาโม ฟราคาสโทโร (Girolamo Fracastoro, ค.ศ. 1478 - ค.ศ.1553) แพทย์ชาวเวนิสค้นพบว่า โรคสามารถระบาดได้โดยการสัมผัสโรคเป็นสื่อนำ นอกจากนี้ยังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ที่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่า ยุโรปในยุคนี้เป็นระยะที่มีการวางรากฐานเกี่ยวกับการศึกษาทางกายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยาและจุลินทรีย์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดโรค และพัฒนาเป็นการแพทย์สาขาต่าง ๆ ในยุโรป

สอดคล้องกับ Wannawiboon (1989) ที่กล่าวถึงการแพทย์ในศตวรรษที่ 17 ของยุโรปว่า “การแพทย์ตะวันตกในยุคนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทดลอง ใช้วิธีการแบ่งการแพทย์ออกเป็นแขนงวิชา แล้วศึกษาแต่ละแขนงวิชาอย่างเป็นเอกเทศ ทำให้พัฒนาไปสู่การศึกษาเฉพาะจุดที่ลงลึก” ทั้งนี้การที่วิทยาศาสตร์การแพทย์ของยุโรปมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วเท่าทันกัน เพราะยุโรปได้มรดกความรู้พื้นฐานด้านการแพทย์มาจากอารยธรรมกรีก ดังที่ Faculty of Social Sciences (1999, p.12) ได้กล่าวว่า “ชาวกรีกเป็นพวกแรกที่นำการแพทย์มาสู่วงการวิทยาศาสตร์ เมื่อ 460-377 ก่อนคริสตกาล”

สรุปและอภิปรายผล

จดหมายเหตุลาลูแบร์สะท้อนภาพสังคมและลักษณะของชาวยุโรปในศตวรรษที่ 17 ใน 7 ด้าน ได้แก่ ชาวยุโรปเป็นนักวิชาการ สังคมยุโรปให้ความสำคัญกับวิชาเรขาคณิตและวิชากลศาสตร์ การทำแผนที่ วิชาดาราศาสตร์ การทำปฏิทิน การศึกษาในระบบโรงเรียน และสังคมยุโรปมีความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ การที่สังคมยุโรปมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ อย่างมาก ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการนำความรู้ศิลปวิทยาการของกรีกและโรมันโบราณมาพัฒนาต่อยอดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ อีกส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่ชาวยุโรปมีลักษณะของนักวิชาการที่ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ส่งผลให้สังคมยุโรปในสมัยที่ลาลูแบร์อยู่มีความเจริญก้าวหน้าการที่สังคมยุโรปในศตวรรษที่ 17 มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ เนื่องจากยุโรปนำความรู้ศิลปวิทยาการของกรีกและโรมันยุคโบราณมาปรับ และต่อยอด พัฒนา สร้างองค์ความรู้ใหม่ในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ดังที่ Puckadhikom (2005, p. 213) ได้กล่าวว่า “อารยธรรมกรีกและโรมันเป็นต้นแบบประดุจรากแก้วของอารยธรรมตะวันตก” ทั้งยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ Watanangrura (2009, p. 8) ว่า “สิ่งที่ทำให้ยุโรปซึ่งเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม อีกทั้งมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน แต่สามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ไม่ทิ้งห่างกัน ก็เพราะยุโรปมีพื้นฐานร่วมกันอยู่ 3 ประการ คือ 1) พื้นฐานมรดกทางวัฒนธรรมแห่งโลกโบราณคือกรีกและโรมัน 2) ยุโรปมีแนวคิดปรัชญามนุษย์นิยมร่วมกันที่เน้นความสำคัญของมนุษย์ 3) ยุโรปมีขนบของคริสต์ศาสนาร่วมกัน ลักษณะร่วมกันทั้งสามประการนี้หล่อหลอมออกมาเป็นระบบวิธีคิดแบบยุโรปที่สะท้อนอยู่ในระบบการศึกษาทั้งด้านความคิดหรือปรัชญา ภาษาและวัฒนธรรม” โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดปรัชญามนุษย์นิยมที่เป็นผลจากการฟื้นฟูศิลปวิทยาการที่ทำให้สังคมยุโรปเชื่อในความสามารถและคุณค่าของมนุษย์ นำไปสู่การคิด การใช้เหตุผลซึ่งเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้สังคมยุโรปพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว

References

Bamroongthai, W. & Kanthamala, K. (2011). A Study of the Social Reflections in the Literary Work "Phra See Sao Klon Suad. **Mekong-Salween Civilization Studies Journal, 2** (1), 6-23. (In Thai)

Bhatrakarn, T. & Sornil, B. (1981). **Themodynamic 1-2.** Bangkok: King Mongkut's University of Technology North Bangkok. (In Thai)

Boonkhachorn, T. (1980). **Novel and Thai Society: B.E. 2475-2500.** Bangkok : Bangkok Printing. (In Thai)

Chantrasilapin, S.(2010). **Stars: The Origin of the World Calendar.** Retrieved from https://mgronline.com/science/detail/9530000028451. (In Thai)

Cherryman. (n.d.). **Monsieur de la Loubere, Ambassador of Ayutthaya.** Retrieved from https://youtu.be/-KMu-L4-pHg. (In Thai)

Faculty of Social Sciences. (1999). **Man and Civilization.** Srinakharinwirot University. (In Thai)

Hongladarom, S. (2002). **Science in Thai Society and Culture.** (Research Report). Institute of Academic Development. (In Thai)

Jindawat, A. (2013). **History of Europe.** Bangkok: Gypsy Group. (In Thai)

Kaewopas, T. (2006). **European History.** Bangkok: Sukhapapjai Printing. (In Thai)

Kaewopas, T. (1992). **Europe II.** Bangkok: Chartsetakit chamkat Printing. (In Thai)

Komonbutra, S. [Tran.]. (2005). **The kingdom of Siam: Simom de La Lobere.** Nonthaburi : Sripanya. (In Thai)

Lauhabandhu, A. (2011). The New Economy of the 17th Century. **Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn University, 33** (1), 193-207. (In Thai)

Nanrum, S. (2016). Siam-Portugal Relationship:Portuguese Heritage in Thailand. **Parichart Journal, Taksin University, 28** (2), 66-87. (In Thai)

Puckadhikom, Ch. (2005). **Greek and Roman Civilizations.** Bangkok: Ramkhamhaeng University Press. (In Thai)

Phanjit, (2018). Le Siam et les Siamois d'après Nicolas Gervaise dans Histoire naturelle et politique du Royaume de Siam). **Bulletin de L' Association Thailandaise des Professeurs des Francais, 39** (2), 114-129. (In Thai)

Phisphumvidhi, P. (2021). **Lap Lae Farang : Country Society and People about Ayuttaya in 16th-17th centuries in Western's Archives.** Thepsatri Rajabhat University. (In Thai)

Pongsripian, V. (2015). 100 Key Documents on Thai History: King Narai Period . **Sirindhorn Anthropology Center.** Retrieved from https://youtu.be/bgqpyi5zpVg. (In Thai)

Siwasariyanon, W. (2001). **Literature and Literature Criticism.** Bangkok: Thai Watanaphanit. (In Thai)

Suluksananon, S. (2016). International Calendar. **Bulletin de L' Association Thailandaise des Professeurs des Francais, 39** (1), 48-61. (In Thai)

Tujinda, P. (2008). **History of World Public Health.** Retrieved from http://www.satit.up.ac.th /BBC07/AroundTheWorld/hist/138.htm (In Thai)

Ueangsae, S. (2017). **The Social Reflection and the Strategy of Presentation the Short Story in "Koosang Koosom Magazine"** (Master's thesis). Chiang Mai Rajabhat University. (In Thai)

Wanalertlak, W. (2017). **Reflection Caused by a Mirror.** Retrieved from https://www.scimath. org/lesson-physics/item/7278-2017-06-13-14-46-38. (In Thai)

Watanangrura, P. (2009). Europe: On the Education and Education in Germany. **European Studies, 17** (2), 2-41. (In Thai)

Xei, X. , Tuan L. & Fungtammasa, A. [Tran.]. (1994). Foreigners living in Ayutthaya. **Thammasat Journal of Japanese Studies, 11** (3), 23-44. (In Thai)